

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального
процесуального кодексу України щодо посилення ефективності
кримінального провадження в разі спливу строків досудового
розслідування та запобігання зловживанню процесуальними правами
учасників кримінального провадження»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Необхідність прийняття законопроекту зумовлена наявністю системних недоліків кримінального процесуального законодавства, які негативно впливають на ефективність досудового розслідування та судового розгляду, створюють передумови для затягування кримінальних проваджень, маніпулювання процесуальними строками та уникнення кримінальної відповідальності з формальних підстав.

У контексті виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері верховенства права, боротьби з корупцією та європейської інтеграції забезпечення ефективності кримінального провадження, стабільності антикорупційної інфраструктури та реальної невідворотності кримінальної відповідальності є одним із ключових завдань держави.

Отже, прийняття законопроекту є необхідним для усунення процесуальних вад, які перешкоджають ефективному досудовому розслідуванню та судовому розгляду, створюють умови для затягування кримінальних проваджень і формального уникнення відповідальності, а також для забезпечення належного балансу між правами учасників кримінального провадження та завданнями кримінальної юстиції.

2. Цілі та завдання законопроекту

Метою законопроекту є підвищення ефективності кримінального провадження шляхом удосконалення правил щодо строків досудового розслідування, запобігання зловживанню процесуальними правами та посилення процесуальної спроможності органів кримінальної юстиції.

Основними завданнями законопроекту є забезпечення розумного балансу між гарантіями прав учасників кримінального провадження та потребою в ефективному розслідуванні і судовому розгляді, усунення можливостей для формального уникнення кримінальної відповідальності.

3. Основні положення законопроекту

Проектом Закону пропонується внести зміни до низки статей Кримінального процесуального кодексу України, які врегульовують питання перебігу строків досудового розслідування, порядку закриття кримінальних проваджень у зв'язку зі спливом таких строків, а також запобігання зловживанню процесуальними правами учасниками кримінального провадження.

Серед основних пропонованих змін слід відмітити:

1) скасування обов'язкового закриття кримінальних проваджень у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування після повідомлення особі про підозру;

2) надання стороні захисту та потерпілому процесуальній можливості подання до слідчого судді клопотання про зобов'язання прокурора вирішити питання закінчення досудового розслідування у випадку закінчення строків досудового розслідування та невчинення прокурором передбачених КПК України дій;

3) передача повноважень щодо продовження строків досудового розслідування до 6 та 12 місяців від слідчого судді до керівників органів прокуратури відповідного рівня; встановлення можливості продовження строку досудового розслідування до 18 місяців за рішенням слідчого судді у разі виняткової складності провадження;

4) запровадження можливості залишення без розгляду повторних клопотань, поданих з тих самих підстав без зазначення нових обставин, а також клопотань, скарг і заяв, що містять висловлювання образливого або непристойного характеру;

5) надання головуючому у судовому засіданні права у разі виявлення ознак зловживання процесуальними правами визначати тривалість виступів учасників кримінального провадження під час заявлення клопотань, відводів, оголошення заперечень, доводів щодо доказів та вступних промов;

6) встановлення можливості обмеження тривалості виступу під час судових дебатів або останнього слова у випадках, коли відповідний виступ має ознаки зловживання процесуальними правами, з урахуванням права на справедливий суд та засад змагальності кримінального провадження;

7) надання слідчому, прокурору, слідчому судді або суду права залучати захисника за призначенням у разі систематичного неприбуття без поважних причин захисника або всіх захисників одного підозрюваного чи обвинуваченого;

8) встановлення можливості не відкладати судовий розгляд у разі неприбуття одного або декількох захисників обвинуваченого за умови участі в судовому засіданні щонайменше одного з них;

9) визначення, що неприбуття окремих учасників підготовчого судового засідання, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце засідання, не перешкоджає вирішенню питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду, крім випадків, передбачених КПК України;

10) уточнення строків дії окремих обов'язків, які покладаються на підозрюваного або обвинуваченого у зв'язку із застосуванням запобіжного заходу;

11) уточнення підстав зупинення судового провадження у зв'язку з проходженням обвинуваченим військової служби, у тому числі за контрактом, у разі неможливості його участі у судовому провадженні, зокрема в режимі відеоконференції.

4. Стан нормативно-правової бази у зазначеній сфері правового регулювання

Правовідносини у зазначеній сфері регулюються Кримінальним процесуальним кодексом України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття та реалізація проекту Закону не призведе до збільшення видатків з Державного бюджету України.

6. Прогноз очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття проекту Закону

Прийняття законопроекту сприятиме забезпеченню балансу між здійсненням кримінального провадження у розумні строки та необхідністю повного, всебічного і неупередженого дослідження його обставин.

Реалізація положень законопроекту дозволить зменшити ризики закриття кримінальних проваджень з формальних підстав, а також запобігти зловживанню процесуальними правами з метою затягування провадження.

Очікуваними наслідками прийняття законопроекту є підвищення ефективності кримінального провадження, належний захист прав його учасників та зміцнення суспільної довіри до системи кримінальної юстиції.

Народні депутати України

